

УКРАЇНСЬКО-СЛОВАЦЬКЕ ПРИКОРДОННЯ: ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНА СКЛАДОВА РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

UKRAINIAN-SLOVAK BRIDGE: INVESTMENT AND INNOVATION COMPOSITION OF REGIONAL DEVELOPMENT

Приходько В.П.,

*доктор економічних наук, професор,
старший науковий співробітник,
завідувач кафедри міжнародних економічних відносин
Ужгородського національного університету*

Стаття присвячена узагальненню перспектив та актуального стану співробітництва прикордонних регіонів України та країн Центрально-Східної Європи в контексті євроінтеграційних процесів, що є стратегічним пріоритетом аналітичного доробку регіональних центрів Національного інституту стратегічних досліджень та посідає помітне місце у комплексі міждисциплінарних досліджень.

Ключові слова: Центрально-Східна Європа, Україна, прикордоння, інвестиції, інновації, товарообіг, імпорт.

Статья посвящена обобщению перспектив и актуального состояния сотрудничества приграничных регионов Украины и стран Центрально-Восточной Европы в контексте евроинтеграционных процессов, является стратегическим приоритетом аналитического доработку региональных центров Национального института стратегических исследований и занимает заметное место в комплексе междисциплинарных исследований.

Ключевые слова: Центрально-Восточная Европа, Украина, приграничья, инвестиции, инновации, товарооборот, импорт.

The article is devoted to the generalization of the perspectives and the current state of cooperation between the border regions of Ukraine and the countries of Central and Eastern Europe in the context of Eurointegration processes. It is a strategic priority for the analytical refinement of the regional centers of the National Institute for Strategic Studies and occupies a prominent place in the complex of interdisciplinary research.

Key words: Central-Eastern Europe, Ukraine, border areas, investments, innovations, turnover, imports.

Протягом 2010 р. відбувалось відновлення економік України і Словацької Республіки після світової фінансової та економічної кризи, яке супроводжувалось суттєвим зростанням обсягів зовнішньоторговельного двостороннього товарообігу між країнами у порівнянні з попереднім роком. За даними Державного комітету статистики України зовнішньоторговельний обіг товарами між Україною і СР за 10 місяців 2009 року збільшився проти відповідного періоду 2009 р. на 34,2% і склав 784,128 млн. дол. США. Обсяги експорту українських товарів

до Словаччини збільшилися на 28,0% і склали 443,526 млн. дол. США. Обсяги імпорту словацьких товарів в Україну зросли на 39,2% і склали 340,602 млн. дол. США. Позитивне для України сальдо двосторонньої торгівлі товарами склало 102,924 млн. дол. США.

Станом на 01.07.2010 Словацька Республіка інвестувала в економіку України 61,5 млн. дол. США, що складає близько 0,15% від загального обсягу прямих іноземних інвестицій, залучених до української економіки. На початок II півріччя 2010 р. прямих інвестицій з України

до СР не зареєстровано. На території України на кінець червня 2010 р. діяло 248 підприємств із словацьким капіталом. Найбільший обсяг інвестицій із Словацької Республіки спрямовано до промисловості – 38,9% від всіх словацьких інвестицій до України, у видобувну промисловість – 23,4%, до переробної промисловості – 15,5% загальної суми словацьких інвестицій до України.

Воротами, через які здійснюються більшість видів державної співпраці України та Словацької Республіки є спільний кордон порівняно невеликої протяжності – 98, 3 км. Його роль у забезпеченні зовнішньо-торгівельного обороту, гуманітарних контактів країн-сусідів, виконанні проектів міжнародної економічної співпраці вимагає від обох держав постійних кроків щодо активізації транскордонного співробітництва і регіональної співпраці.

На взаємодії регіонів українсько-словацького прикордоння після вступу Словацької Республіки до ЄЕС (1 травня 2004 р.) у повній мірі позначаються такі стратегічно важливі виміри як геополітичний (поява нового і в середньостроковій перспективі незмінного східного кордону об'єднаної Європи), регіональний і субрегіональний (що потребує перегляду діючої до 2004 року системи дво- і багатостороннього співробітництва регіонів України та Словаччини), міжрегіональний і транскордонний (чия роль зростає з точки зору забезпечення українських перспектив загальноєвропейської інтеграції та входження Словацької Республіки до структур нової спільноти світового рівня).

Практика показує, що в реалізації міжрегіонального та транскордонного співробітництва як словацька, так і українська сторони вбачають в ньому складову цілісного, ретельно прорахованого механізму регіонального розвитку, що має базуватися на просторовому підході та розвиненому інституційному підґрунті, давати довгостроковий стійкий ефект у вигляді гармонізованого комплексного розвитку держав і їх регіонів

та поглиблення їх участі в міжнародних інтеграційних процесах.

Варто відзначити достатньо синхронну роботу Урядів та повноважних відомств обох держав щодо міжнародно-правової та національної інституціоналізації системи транскордонного співробітництва між Україною та Словаччиною, яка пережила фазу високої активності напередодні отримання Словацькою Республікою статусу члена Євросоюзу та в період після її вступу до зони Шенгенського візового режиму. І хоча в громадській та науковій думці обох країн побутує чимало критичних оцінок транскордонної співпраці з точки зору її недостатньої превентивності, системності вживаних кроків, активності регіональних органів влади та місцевого самоврядування, фактом є наявність постійно діючого механізму формування погодженої позиції з ключових питань транскордонного співробітництва і представлення їх загальноєвропейським інституціям.

Наявність та функціонування такої системи двостороннього узгодження усього спектру питань міждержавних відносин, в тому числі взаємодії прикордонних регіонів дозволили двом державам постійно тримати в полі зору такі фактори геополітичної ситуації як необхідність коригування міжнародно-правових пактів двостороннього співробітництва з урахуванням позиції ЄЕС, який виступає як потужний партнер і регулятор євро-інтеграційної співпраці, поєднання національних інтересів і засад соціально-економічної та міграційної політики європейського співтовариства.

Пожвавленню співпраці Словаччини та України, в тому числі у сфері співробітництва прикордонних регіонів сприятимуть результати офіційних візитів Президента Словаччини Івана Гашпаровича до України в 2010 році, Президента України Віктора Януковича до Словаччини в 2011 році, візити Прем'єр-міністрів, інших провідних постатей державного та громадського життя України та Словаччини.

Україна та Словаччина володіють достатнім потенціалом для нарощування співпраці як на міждержавному, так і на міжрегіональному рівні, обміну практичним досвідом і технологіями реформування багатьох галузей економічного і суспільного життя. Зокрема у докризову добу рушійними факторами високих темпів зростання словацького ВВП та експорту виступали значні внутрішній та зовнішній попит, попит на інвестиції, позитивна динаміка зайнятості та заробітної плати. Збільшенню експорту і зараз сприяє запуск нових експортних виробництв, автомобільних підприємств т. зв. Центрально-Європейського Детройту.

З 1 січня 2009 року в Словаччині введено в обіг євро. Результативними виявилися фіскальна, банківська, адміністративна, податкова, пенсійна, соціальні реформи, приватизація ряду державних монополій у енергетичному, банківському та телекомунікаційному секторах, законодавче стимулювання інвестиційного процесу. Здійснені в період 1999-2008 рр., вони принесли Словаччині світове визнання як країни-реформатора в 2005 році, вивели в першу трійку східноєвропейських країн за показниками ВВП на душу населення в 2009 році, на перші позиції в ЄС за зменшенням податкового навантаження (до 29,5% ВВП) у 2006 році.

Велику ресурсну та інвестиційну привабливість має економіка України і її регіонів. Це зокрема людські та інтелектуальні ресурси, надра, сільськогосподарські, водні та лісові угіддя, висока (на рівні світових показників) забезпеченість основними фондами, розвинена соціальна інфраструктура.

Позитивних можливостей для українсько-словацької співпраці додають вступ України до Світової організації торгівлі та приєднання її до європейського енергоринку. У середньостроковій перспективі нових якісних змін двостороннє співробітництво зазнає після підписання угод між Україною та Євросоюзом про режим вільної торгівлі, безвізовий режим та набуття Україною статусу асоційова-

ного члена європейського співтовариства. Підписання угод України та Євросоюзу з цих питань в щорічному посланні Президента України до українського народу, віднесено до найвищих пріоритетів зовнішньої політики України.

Світова економічна криза 2008-2010 років, її драматичний перебіг в Україні та Словаччині, що мав наслідком відчутний спад ВВП, вказали на ключові виклики для обох держав, які вимагають енергійних і нетрадиційних рішень. В першу чергу це спільні для партнерів проблеми енергетичної безпеки, демографічні проблеми, безробіття і гнучкості ринку праці, переборення корупції та забезпечення прозорого державно-приватного партнерства. Актуальними залишаються необхідність диверсифікації виробництва та переборення депресивності і нерівномірності розвитку окремих територій.

Словацькі дослідники відзначають також такі важливі проблеми як збільшення регіональних відмінностей, концентрацію високих показників частки ВВП на душу населення, прямих іноземних інвестицій, збережених робочих місць на заході країни у порівнянні з високим безробіттям, недостатнім залученням коштів ЄС у східній Словаччині, великим розривом у показниках ВВП у різних регіонах країни. Недостатніми вважаються ділові контакти підприємницьких кіл Словаччини та Закарпатської області України, в економіці якої працювало 66 спільних українсько-словацьких підприємств і було залучено словацьких інвестицій в розмірі близько 9 млн. доларів.

Негативними і водночас спонукаючими чинниками для України є велика зношеність основних фондів та інфраструктури, необхідність остаточного формування ринку землі. На часі якомога швидші імплементація нового Податкового Кодексу, ухвалення стабільного законодавства щодо стимулювання та гарантій іноземних інвестицій, завершення адміністративної, судової та освітньої реформ, здійснення переходу до страхової медицини.

У післякризову добу в середовищі істеблішменту обох країн стає все більше прихильників того, що імперативом подолання наслідків кризи, створення надійного підґрунтя для забезпечення сталого розвитку і підвищення якості життя як для Словаччини так і для України є рух до економіки, що базується на знаннях та інноваціях.

Пошук нових орієнтирів українсько-словацького співробітництва веде до неминучої констатації, що економіки України та Словаччини, зокрема їх прикордонні регіони являють собою один з найпривабливіших в Центральній та Східній Європі плацдармів світового аутсорсінгу, зокрема в таких галузях машино- і приладобудування як автомобільна електротехнічна і електронна промисловість, виробництво необхідних для них компонентів.

Українсько-словацьке прикордоння, як привабливий плацдарм світового аутсорсінгу, спирається на розмаїті транспортно-логістичні можливості для забезпеченні усього комплексу мультимодальних перевезень. Розміщена нижче графіка переконливо ілюструє близькість

підприємств України та Словаччини до потенційних споживачів, високий рівень розвитку існуючої транспортної мережі у вигляді залізниць, автомобільних доріг, водних та повітряних шляхів та їх високий інвестиційний рейтинг, закріплений належністю до 5-го Критського транспортного коридору.

Location and Logistics: Логістичні можливості українсько-словацького прикордоння (рис. 1).

Широкі можливості для конкретизації транскордонного співробітництва, створення нових робочих місць надають інвестиційні проекти в транспортно-логістичній та енергетичній галузях, реалізація яких здійснюється чи передбачена на українсько-словацькому кордоні. Це, насамперед, експлуатація діючих та будівництво нових ліній електропередач, які постачають електроенергію на експорт в Словацьку Республіку та інші країни ЄЕС в рамках європейського енергетичного острову а також міжнародний проект продовження широкої залізничної колії, яка проходить територією Закарпатської області та Східної Словаччини, від Кошице до Відня.

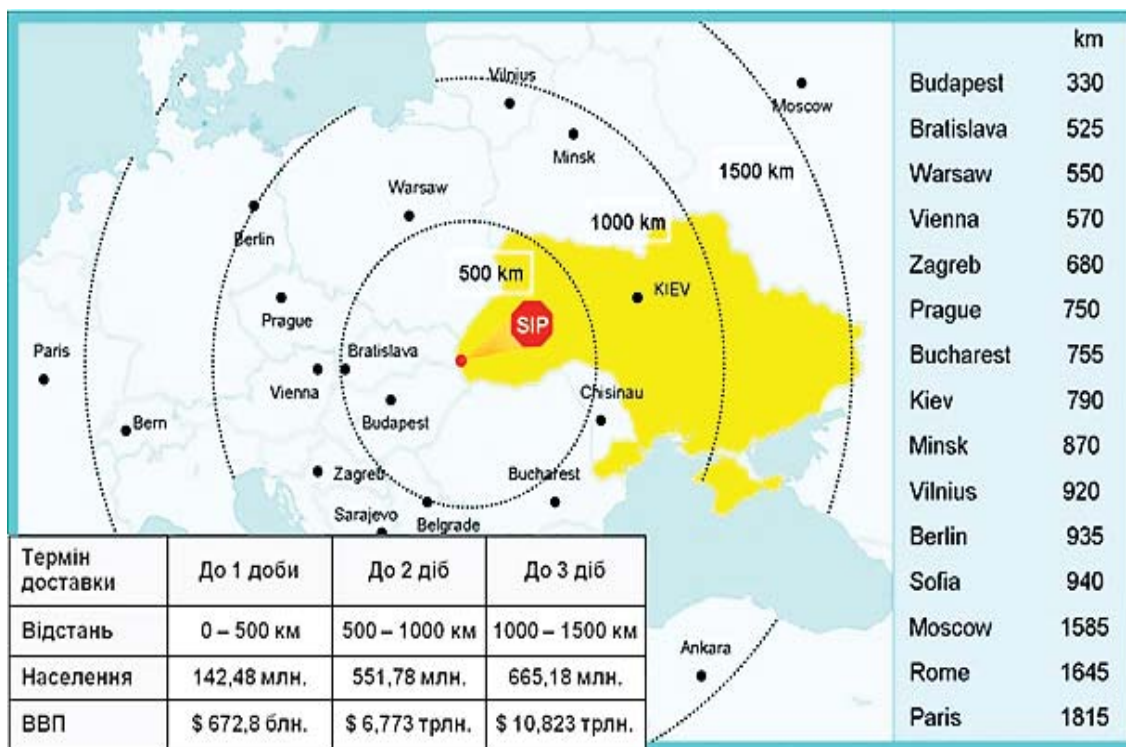

Рис. 1.

Українською стороною вже здійснюються комплекс пошукових та підготовчих робіт в рамках великого інвестиційного проекту по реконструкції Бескидських залізничних тунелів на територіях Закарпатської та Львівської областей за кошти міжнародних фінансових організацій, зокрема Європейського Банку Реконструкції і Розвитку.

Словацька сторона докладає зусиль до завершення будівництва мережі нових автомагістралей в рамках п'ятого транспортного коридору з кінцевою точкою перетину на українсько-словацькому кордоні.

Транспортні можливості українсько-словацького прикордоння (рис. 2).

Великий простір для співпраці в інноваційному розвитку представляють прикордонні регіони обох країн, які мають значний і в недостатній мірі використовуваний для цих цілей науково-технічний потенціал.

Так у Закарпатській області України 2007 році при наявних 16 наукових академічних вузівських та відомчих установах, що здійснюють діяльність в багатьох

десятих напрямків наукових і дослідно-конструкторських робіт, питома вага підприємств, що впроваджували інновації склала тільки 7,2% від загальної кількості підприємств регіону (при аналогічному українському показнику 11.5%). Адекватною відповіддю органів державно-виконавчої влади та місцевого самоврядування України та Словаччини стало прийняття середньострокових (на період до 2017 року) регіональних програм сталого розвитку регіонів та рамкових угод про транскордонне співробітництво, в яких передбачена активізація міжнародної співпраці в інвестиційно-інноваційних проектах. Цій же меті відповідає розгортання в прикордонних регіонах діяльності мережі державних, комунальних та корпоративних регіональних інноваційних центрів, інвестиційних агентств та агентств регіонального розвитку.

Логістичні можливості українсько-словацького прикордоння

Постійною інтелектуальною та методологічною платформою в інтенсифікації інвестиційно-інноваційної складової транскордонного співробітництва здатні

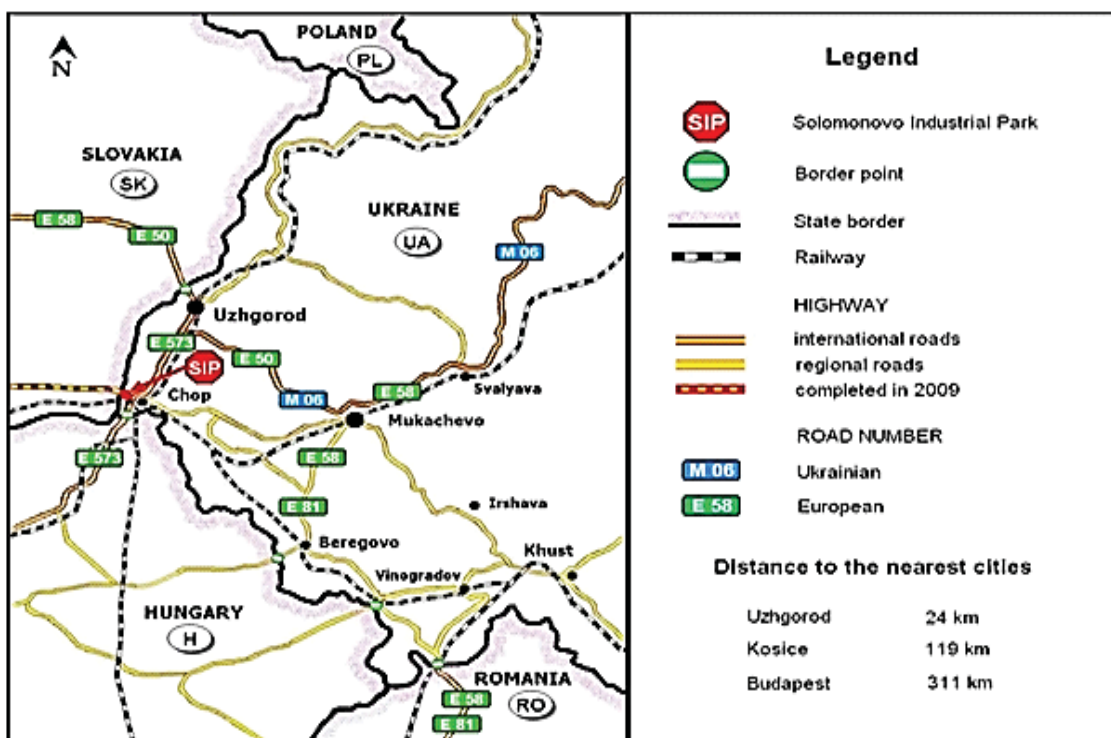

Рис. 2.

стати регіональні Торгово-Промислові Палати та громадські формування Карпатського Єврорегіону. В цьому плані варто відзначити активну спільну роботу представників митних органів і торгово-промислових палат в рамках спільного проекту «SlovakAid» та МЗС Словаччини «Україна в міжнародній торгівлі після вступу до СОТ». Після входження Словацької Республіки до Євросоюзу переломний момент настає і в розвитку Карпатського Єврорегіону, де час переходити від декларативного співробітництва до реалізації конкретних спільних транскордонних проектів, які б відповідали пріоритетам регіонального розвитку.

Грунтовні підстави для такого роду висновків дає і успіх створення індустріальних парків та кластерів на території Словацької Республіки та позитивні передумови формування кластеру автомобільної і електронної промисловості в Карпатському регіоні України (на території Закарпатської, Львівської, Волинської та Івано-Франківської областей) представлені на розміщених нижче схемах.

Аналіз виробничої кооперації, поставок сировини, компонентів, технологій та know-how між словацькими та українськими підприємствами енергетики, гірничо-металургійної, автомобільної і електронної промисловості, заходів урядів обох країн щодо подолання депресивності прикордонних та гірських регіонів робить надзвичайно актуальним питання про формування міжнародних кластерів у цих галузях та супровід цих проектів у вигляді відповідних міжурядових угод і програм.

Успіх Словаччини: Індустріальні парки і кластери прикордоння.

Із досвіду здійснення в 1999-2009 рр Словацькою Республікою політики стимулювання інвестиційної та інноваційної діяльності актуальними для української сторони на нинішньому етапі є форми взаємодії інвесторів та органів державної виконавчої влади і місцевого самоврядування. Це приведені нижче:

- Зарахування вартості проектних, будівельних робіт по облаштуванню митної інфраструктури, підключенню до інженерних мереж в обсяги майбутніх платежів з податку на прибуток;
- Звільнення від дольової участі в розвитку інженерної соціальної інфраструктури на територіях сіл, районів;
- Відшкодування частини витрат підприємств (до 50%) на підготовку та перепідготовку кадрів;
- Резервування земельних ділянок для реалізації інвестиційних проектів з мінімальними ставками и орендної плати, або ціни при викупі, передача в концесію;
- Передача майнових комплексів державної, комунальної власності для реконструкції, або в концесію з право послідуєчого викупу;
- Фіксація цих та інших форм державно-приватного партнерства у формі трьохсторонніх договорів на реалізацію інвестпроекту між державою, інвестором та місцевою громадою.

Передумови формування кластеру автомобільної та електронної промисловості в Карпатському регіоні України

Наявністю у прикордонних районах активних регіональних інноваційних центрів Словацького технічного університету та Державного агентства інвестицій та інновацій України робить реальним запровадження інноваційної моделі прикордонного співробітництва господарських суб'єктів, наукових установ, для яких головною метою є посилення інтегральної конкурентоспроможності регіонів. Цьому сприятимуть позитивні зміни у формуванні інституцій інноваційного розвитку в Україні (створення технопарків, наукових парків, тощо), підготовка урядом України проекту Закону України «Про території перспективного розвитку».

Надійною змістовною основою інвестиційно-інноваційного співробітництва прикордонних регіонів України та Словаччини можуть стати не тільки вироб-

ничо-коопераційні зв'язки підприємств транснаціональних корпорацій, які діють як на територіях Словаччини так і України, а також інтенсивні науково-технічні і освітні обміни між вузами Закарпатської області України та Пряшівського і Кошицького самоврядних країв Словацької Республіки.

Розвиток туризму та рекреації, захист природного середовища розглядається органами державної виконавчої влади та місцевого самоврядування прикордонних регіонів України та Словаччини в якості пріоритетних напрямків діяльності та транскордонної співпраці. Увесь попередній досвід, наявність мережі міжнародних, національних та регіональних програм у цій галузі дають можливість розглянути питання щодо створення в українсько-словацькому прикордонні міжнародного Татрансько-Карпатського туристично-рекреаційного кластеру. Реальних обрисів цей проект може набуту у результаті активних дій української сторони по реалізації ініціативи Президента Української Держави Віктора Януковича щодо проведення Зимових Олімпійських Ігор 2022 року в Україні. У підготовці та проведенні цих Ігор ділові кола та спортивні організації Словаччини могли б найбільш повно застосувати свій досвід і технології, набуті під час проведення в Татрах Універсиади, інших змагань із зимових видів спорту високого світового та європейського рівня. Такого роду співпраця могла б дати гарний ефект для розвитку прикордонних регіонів обох країн.

Саме в українсько-словацькому прикордонні сформувався точки високої інвестиційної активності, які потребують підтримки урядів обох країн. Це зокрема Чірна-над-Тісов (СР) та Соломоново (Україна), де визріли об'єктивні передумови утворення масштабного міжнародного транспортно-логістичного комплексу з розбудовою системи логістичних складів на Словацькій території, індустріального парку на українській території та нового мостового переходу через річку Тиса.

Надзвичайно привабливим виглядає залізничний перехід в районі станцій Павлово (Україна) – Матьовце (СР), де проходить широка колія станція Ужгород-3 – Кошице, в безпосередній близькості до якого з української сторони започаткована територія перспективного розвитку електронної та автоагрегатної промисловості та здійснюється реконструкція ліній експортних енергомереж високої напруги.

З огляду на це, Закарпатська обласна рада затвердила «Програму створення логістичних центрів на території Закарпатської області на 2009-2011 роки» та «Програму створення індустріальних парків на території Закарпатської області на 2008-2012 роки». Обидві програми відносяться до пріоритетних напрямків розвитку економіки області.

Серед основних завдань, які переслідують програми: створення сприятливих умов для розміщення в області нових підприємств, у тому числі іноземних; активізація залучення в економіку зовнішніх і внутрішніх інвестицій; здійснення технічного переоснащення, забезпечення збільшення обсягів виробництва конкурентоспроможних товарів; забезпечення ефективного використання інноваційного потенціалу підприємств виробничої сфери; прискорення процесів реструктуризації в окремих галузях промисловості

Метою Програми з логістики є визначення перспектив та моделювання транспортно-логістичних центрів, в тому числі транскордонних, вдосконаленням технологій міжнародних перевезень за принципами логістичних товаропровідних систем із залученням органів місцевого самоврядування та інституцій транскордонного співробітництва. Програмою створення індустріальних парків передбачається їх створення, в якості «дзеркальних» по обидві сторони кордону.

Міністерство регіональної політики та будівництва України проект «Створення індустріальних парків з елементами логістики» віднесло до пріоритетних та стратегічних проектів для нашого регіону. Цей проект також був нагородже-

ний дипломом на Міжнародному форумі «Інновації та технології вищої якості» в м. Києві як кращий проект.

Наразі ведеться робота по створенню у Закарпатській області індустріального парку «Соломоново» (автомобілебудування) з участю ЗАТ «Єврокар» та індустріального парку «Розівка» (електронна промисловість) з участю ТОВ «Джейбіл сьоркіт Україна». В майбутньому планується створення транскордонних парків і на українсько-словацькому та українсько-румунському кордонах, а також на базі мукачівського аеродрому. Враховуючи географічне розташування міста Мукачеве, Мукачівський транспортно-логістичний центр може стати центром регіонального кластеру.

Взаємодопомога функціональних можливостей індустріальних центрів та логістичних парків значно збільшує їх конкурентноспроможність у залученні інвестицій: індустріальні парки створюють додаткові замовлення на перевезення для суб'єктів логістики, а розвинена транспортна інфраструктура, наявна в логістичних центрах, приваблює інвесторів до індустріальних парків.

Така система індустріальних парків з елементами логістики, в тому числі транскордонних, стане основою формування регіонального кластеру, який разом з іншими аналогічними структурами на кордонах України з Словаччиною, іншими країнами ЄС та ЄП ввійде в кластер національних проектів.

За розрахунками Робочої групи з підготовки проекту закону «Про індустріальні парки», розробленого за участі Державного агентства з інвестицій та управління національними проектами України, представниками ділових кіл, що здійснюють співпрацю і в українсько-словацькому прикордонні, який готується до прийняття Верховною Радою України у другому читанні, на один індустріальний парк планується залучення не менше 200,0 млн. дол. США інвестицій. Очікується створення від десяти до кількох десятків компаній та від 2,5 до 10 тисяч

нових робочих місць. Ця програма дозволить створити понад 300 тисяч робочих місць та залучити в економіку України не менше 8 млрд. дол. США прямих іноземних інвестицій на протязі найближчих 4-5 років.

Законопроект «Про індустріальні парки» враховує досвід Словаччини та інших країн Центрально-Східної Європи і спрямований на суттєве скорочення «часу до ринку» при створенні виробничих об'єктів до 6 місяців. Ухвалення законопроекту насамперед передбачає суттєве спрощення процедури отримання дозволів та ліцензій. Ці функції на території індустріальних парків візьмуть на себе керуючі компанії, які і представлятимуть інтереси інвесторів у стосунках з погоджувальними і контролюючими органами.

Створення транскордонних індустріальних парків з елементами логістики у прикордонних областях України та Словаччини поглибить кооперацію між суб'єктами господарювання України та країн Євросоюзу, підвищить конкурентноспроможність регіонів, покращить стимулювання інвестиційної активності, забезпечить сталий розвиток територій на базі інноваційного розвитку економіки та впровадження новітніх технологій.

Гарною ілюстрацією такого роду скоординованої політики двох урядів є вжиті останніми роками заходи української та словацької сторони, Євросоюзу, які привели до формування субрегіону високої інвестиційної активності в районі Гуменне, Убля (СР) та Малий Березний (Україна), де розбудована інфраструктура митного переходу, працюють підприємства із словацькими інвестиціями, функціонує новітній туристично-рекреаційний комплекс «Красія», який користуються високою популярністю у населення обох країн.

Вищевказані та інші точки високої інтеграційної активності на українсько-словацькому кордоні заслуговують, з нашого погляду, на застосування до них з боку урядів України та Словаччини статусів

міжнародних (спільних) утворень за зразком прикордонних індустріальних парків, логістичних та туристичних кластерів, притаманних спільній інвестиційно-інноваційній діяльності ділових кіл ряду європейських країн.

Аналіз потенціалу інвестиційно-інноваційної складової українсько-словацького співробітництва, в тому числі у прикордонних регіонах, вимагає цілого ряду додаткових рекомендацій на адресу органів державної влади та місцевого самоврядування України. Невідкладними на нашу думку є:

- Приведення схеми інвестиційних процесів у відповідність до стандартів ринкової економіки. Розробка і ухвалення Державної стратегії інвестиційно-інноваційного розвитку та Інвестиційного Кодексу України;

- Вдосконалення податкових та митних режимів для суб'єктів інвестиційної та інноваційної діяльності на території України, зокрема прикордонних територіях, у відповідності до стандартів ЄЕС, Кіотської Конвенції щодо спрощення та гармонізації митних процедур та отри-

маного на цій базі нашими словацькими партнерами досвіду стимулювання інвестиційної та інноваційної активності;

- Надання інвесторам гарантій щодо стабільності законодавчої бази протягом тривалого періоду та прозорих процедур її змін;

- Резервування земельних ділянок державної власності для реалізації інвестиційних проектів промислового виробництва (Greenfield), розміщення індустріальних парків, логістичних центрів в умовах створення ринку землі;

- Цілеспрямована передача застарілих підприємств державної та комунальної власності для здійснення проектів реконструкцій (Brownfield);

- Укладання трьохсторонніх договорів на реалізацію інвестиційних та інноваційних проектів із фіксованою відповідальністю: Держава – інвестиційний клімат, гарантії, стимули, інфраструктура; Інвестор – капіталовкладення, обсяги, розрахунки з бюджетами і фондами, робочі місця; Місцеве самоврядування – земельні ресурси, місцева інфраструктура, сприяння у рекрутіngu персоналу.